

Українська Соціалдемократія.

№ 2.

ІВАН ГИЛЬКА.

Війна і завдання

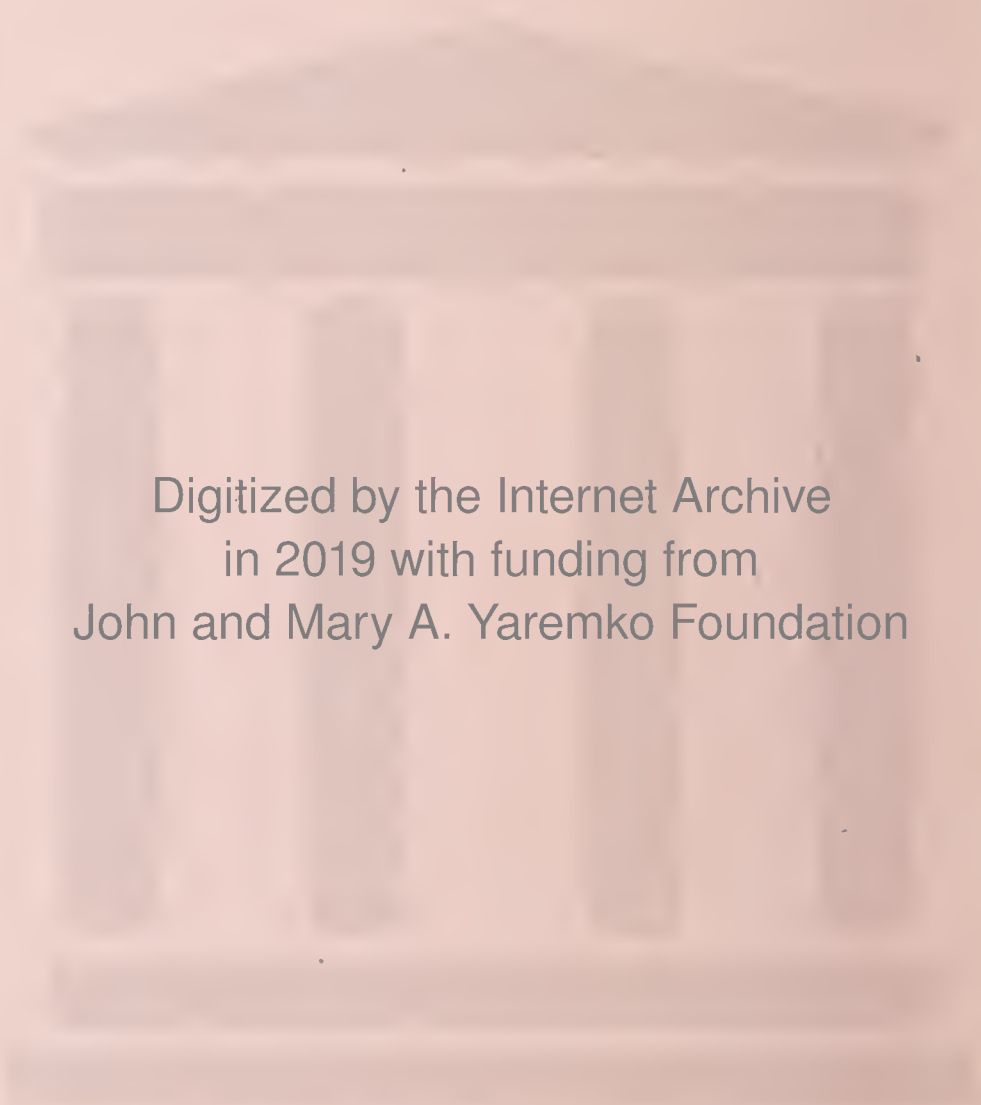
 Українського робітництва

1915.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

<https://archive.org/details/vinaizavdanniauk00mele>

ВІЙНА І ЗАВДАННЯ

УКРАЇНСЬКОГО РОБІТНИЦТВА.

I. Усе переплуталось.

З цією війною неначе все переплуталось: що було чорне, кажуть нам тепер, що воно червоне, а що було червоне, кажуть що чорне.

Коли прочитаєш дозволені правительственною цензурою російські газети, то виходить, що Росія, той самий російський уряд, який досі всі вважали катом і розпиначем народів — тепер робить якесь „святе діло на користь свободи“. Ті панки-писакки, з тавром на лобі „дозволений цензурою“, щоб дужче затуманити голови народів, тичуть у вічі і те, що, мовляв, „Росія йде вкупі з республіканською Францією та вільною Англією, заступницею народів“. Послухати їх, то виходить і так, що в Німців були тільки казарми та жандарми і що то Німеччина, та сама Німеччина, де робітнича організована кляса найсильніша на світі, перегородила дорогу до волі народів, а — як кажуть деякі збиті з пантелику російські революціонери — „і до росту міжнародньої робітничої організації і соціалізму“...

От таких дурисвітів і просто обманщиків в звичайний час назвалиб *чорною сотнею*, якою вони є по духу своєї роботи, і, колиб вони тоді з'явилися в робітничі квартали, то їм просто далиб, як то кажуть, по потилиці. А колиб то були люди, що досі брали участь в революційнім русі, то їх назвалиб *зрадниками*.

Та війна так несподівано всіх заскочила, а правителі наші вкупі з пануючими клясами розвинули відразу такий скажений російсько-патріотичний терор (залякування), що люди не встигли очухатись. Колиж де окремі робітничі гурти, як от і робітничі соціалдемократичні депутати в Думі, стали на справжню пролетарську, клясову, протилежну інтересам царської бюрократії (чиновництва) і російських фабрикантів позицію — то правительство, користуючись розгромом робітничої організації — відразу таких людей запротурило туди, звідкіля більше не долітає на волю людський голос.

Так само поступило правительство на самім початку війни з робітничими газетами і з тими незалежними демократичними органами (головним чином провінціяльними газетами і газетами поневолених народів: українськими, грузинськими, латишськими и т. д.), які сміли мати инший від наказаного з гори жменею державних верховодів голос.

Оттак загукали, залякали робітництво і селянство, кинули до всього того народові жменею обі-

цянок, які нічого не коштують і які заздалегідь ніхто не думав переводити, і пхнули мільйони людей гинути „за царя, веру і отечество“.

II. Війна війні через розвалене царизму!

Вісім місяців війни скинули трохи полуду з очей — навіть і неробітничим масам, бо вже неможливо було утаїти справжніх бажань теї правительственно-думської кліки (гуртка вєрховодів), що підготовила і викликала війну. Ці бажання соціяльдемократія давно ясно бачила і розкривала перед народом, як бажання нових баришів до кишені московської буржуазії, нових спромог обкратити казну чиновникам і нових служебних вигод дворянським синкам і наймитам царизму. І коли з вибухом війни московські ліберали („кадети“) розцілувались з чорною сотнею, коли всі представники міщанства стратили голову в чаді московського патріотизму, тоді одні лише соціяльдемократичні депутати в Думі, і в тім числі робітничі депутати з України, прилюдно висловили свій протест проти непотрібної і шкідливої народнім масам війни, відмовившись голосувати за асигновки грошей на війну і зоставшись вірними основній лінії соціяльдемократії: — *війна війні через розвалене російсько:о царизму!*

Тепер кожен робітник, чи він був в салдатській шинелі на позиціях, чи він лишив ся в дома — ясно бачить вже, кому і на віщо була по-

трібна ся воєнна авантура. Море крові, мільони на віки покалічених людей, які ляжуть *нам*, робітникам і селянам на шию, бо на людське утримання їх у правительстві і дворянсько-буржуазних думських верховодів „не вистане“ грошей, безробіття, дорожнеча і голод по містах, незасіяні поля і мара голоду, а в багатьох родинах вже й тепер голод — на селі. А скільки то доведеть ся народнім масам платити за се податками ріжних сортів! Уже тепер позаводили нові воєнні податки, алеж виплачувати ті великі мільярди карбованців, що їх так легко тепер кидають царські міністри, доведеть ся потім народіві ще довгий час.

Не дивнож, що як не старають ся всі ті, що сиділи завсїгди на шії мас народніх, затуманити далі своєю брехнею очі робітників і селян — однак *незадоволення війною починає хутко ширитись*, і гасло соціалъдемократії „*війна війні*“ знаходить все більше прихильників.

Алеж спинити цю війну тим лехше, чим швидче надійде *погром казенної Росії*, бо вовчого апетиту пузатих експльоататорів наших інакше не приборкаеш. І лише при розгромі царської Росії пролетаріят і селянство всіх націй, що заселяють російську державу — зможуть справді узяти верх в краю і установити по своїй волі такі порядки, які потрібні народнім робітничим масам і окремим народам. Так було за японської війни і інакше не може бути й тепер. Кожен неуспіх царських генералів ослаблює царське правительство, казенну

Росію, а народнім масам нагадує ще раз за гниль царських порядків і обলেখшує їм побороти чиновництво і взяти революційним способом власть в свої руки.

III. Революція неминуча.

Нова революція підготовлялась в народніх масах російської імперії з того самого часу, як царським указом 3-го юня 1907 року була розігнана II Дума і як пішла повним ходом ліквідація (нищення) всіх народніх придбань, зроблених робітництвом і селянством в 1905-1906 роках.

В неймовірно тяжких умовах підтримував пролетаріят через сі вісім років реакції свою клясову соціалдемократичну організацію, борючись за кожну можливість легального існування. Двічі він посилав демонстративно до Думи своїми депутатами тих самих соціалдемократів, про яких правительство сказало, що вже їх поховало в могилу зсылки і каторги. Пролетаріят не тільки не завмер, але боров ся як міг далі за нові придбання, як от страхові закони і свободу професіональної організації, за свою легальну робітничу пресу. Він вів теж далі економічну забастовочну боротьбу проти змагань фабрикантів і казни знищити усі економічні придбання робітників, зроблені в часі революції (більшу платню і коротший робочий день).

Проти тих тяжких зусиль робітничої кляси пра-

вительство витягало нову артилерію. На залізницях організовувались спеціальні кадри чорносотенних „істинно-руських“ робітників і служачих, якими заступались усі посади, а люде неслухняні а також і мирні, але не-москалі (грузини, свідомі українці і т. д.) викидались. Широко, як ніколи перед тим, організовувалась провокація при допомозі добровольців з рядів чорної сотні. По наказу з гори явно нарушались адміністрацією навіть ті мізерні правила і закони, які давали хоч тїнь можливости легально захищати пролетаріатови свої клясові інтереси. А над усім реготала ся і справляла свої поліційні орґії безправства і насилля „усиленна“, „надзвичайна“ і всяка иньша *охрана*.

Вісім років такого життя—після того, як робітничя кляса перевернула була до гори дном усей державний будинок Романових—це добра школа для того, щоб зрозуміти широкій робітничій масі механїзм царсько-дворянського деспотизму, щоб перенятись до основ свого ества бажаннем не оставити камня на камені з існуючого порядку.

Велику, дуже велику прислугу зробила цій підготовці робітничої кляси до нової революції Державна Дума і її *соціалъдемократична фракція*. Московське дворянство і всеросійська буржуазія показали там прилюдно своє справжнє обличчя—обличчя еґоїстичного експльоататора-визускивача і ворога інтересів широких мас народніх. Так само і ліберали московські показали перед народом, як вони захищають „народню свободу“. Одна соціаль-

демократична фракція як третьої так і четвертої Думи, ризикуючи кожного дня опинитись там же, де опинились товариші - депутати другої Думи, міцно стояла на сторожі народніх прав і несла далі перед ними, супроти цілого натовпу озвірілих і диких ворогів, пролетарський прапор революції і соціалізму. Соціалдемократи тягнули за собою і трудову селянську групу Думи, з якою раз у раз вкупі виступали.

Селянство на місцях, після усіх губернаторських втихомирень і хитрих обманливих засобів „землеустроїтелів“ і „переселителів“, часово неначе заспокоїлось. Але під цим зовнішнім спокоєм ішла велика внутрішня робота *культурного*, а у нас на Україні, як і в інших не-російських провінціях, і *національного* відродження. Ознакою цього був насамперед кольосальний зріст хліборобської кооперації, яка повстала на ґрунті попередньої політично-революційної організації селянства і яку не могли загальмувати жадні перепони адміністрації. Але хутко земельно-реформаторська політика правительства і панської Думи виявила усі прикмети банкрутства, яке почалось зпочатку масовим поворотом з Сібіру обдурених правительством переселенців, а потім масовою продажею з молотка за довги довжників Селянського Банку. Самі думські чорносотенці („праві“), а за ними і „октябристи“ муїли признати факт сього банкрутства. Селянство ж відповіло на нього новим гомоном *про землю*. Аґрарні розрухи і страйки сільських робітників

за останні два роки знов появились в рубриці газетних новинок.

Так помалу, але неминуче назрівала нова, більшого ще розмаху і більше складна революція—як результат нездійснення назрілих корінних потреб російської держави. Революція грозила не оставити цеглини на цеглині з держави царів, бо в русло її вплелись і вимоги поневолених націй, що теж вирости безмежно і скристалізувались за час пореволюційної реакції. Серед народу говорено по всіх закутках Росії, що тепер „не будемо вже щадити своїх ворогів, як по дурному на свою ж голову щадили їх за першої революції“.

Літо 1914 року принесло нам, після декількох хвиль широкої забастовочної боротьби, вже перші великі політичні демонстрації в Петербурзі, а за ними барикади в робітничих кутках міста. Петербург згадав январські дні 1905 року. І революційне тремтінне гіскрою перекидалось вже на всю Росію і до нас на Україну.

Війна затиснула залізними кліщами цей підйом народу, хоча й не обійшлось, особливо у нас на Україні і в Сибірі, без революційних спроб припинити мобілізацію. За помічу війни самодержавіе здержало революційну хвилю, та, розуміеть ся, не тільки не усунуло причин, що викликали цю хвилю, але за вісім місяців істновання війни зробило ці причини більш тяжкими, більш дошкульними.

Вже при першій мобілізації робітники, як по містах, так і на селах, давали обіцянку не кинути рушниць, повертаючись до дому, заки нарід не одержить прав. Брехня правительства і злидні війни показали, що починати боротьбу за права треба тепер же, не чекаючи кінця війни, і що першим кроком цієї боротьби за власть народу мусить бути спинення непотрібного пролиття крові, і покарання тих, хто викликав війну. Ми маємо силу вісток від самих салдатів з воєнного фронту про те, як революційна думка робить хуткі поступи в рядах салдатів. І ці оповідання воскресають часом живі ще досі революційні картини з манджурсько-сібірського поля.

Такіж вістки йдуть з городів і сел. „Треба щось робити!“—так починають люде невиразно ще складати свою думку за революційну боротьбу. Селяне знову обмірковують потребу відібрання панських земель.

Революція неминуча, і вона вже не за горами, і робітники по містах і на селах мусять негайно до неї готувитись.

IV. Національні змагання українського народу і український пролетаріат.

Могутній плуг революції 1905—6 років глибоко розорав свідомість і потреби широких мас народніх, в тім числі і потреби культурні. Два роки зробили тут стільки, як не змогло зробити

ранійш століте. А раз прокинувшись, ці культурні потреби мас народніх неминуче виявились в формі рідній, національній, для кожної національної області Росії окремії, а на Україні в формі національно-українській.

От тут-то і криєть ся загадка, чому український рух виріс так сильно якраз після революції і чому його не змогла загальмувати уся століпінська і післястоліпінська реакція. Для нас, соціяльдемократії, це не було несподіванкою, бо ми саме розгойдували маси народу і ми тоді ж розуміли, що так неминуче буде, хоча й в часі самої революції культурні, а вкупі з ними і національні потреби не грали ще першорядної ролі. І те, що український національний рух на російській Україні розріс ся саме в часі реакції, дає нам, робітничій партії, яка стоїть завжди на реальнім (справжнім, не вигаданім) ґрунті, безперечний доказ, що рух цей виходить з самих народніх мас, що він є потребою мас і коли так, то й ми, соціяльдемократи, мусимо до його йти й його боронити.

Тому-то всі течії української соціяльдемократії завсігди, а особливо в останні роки, ясно і виразно виставляли національно-культурні домагання для України, борючись одночасно з шовінізмом української буржуазії. А під впливом і на жаданне українських соціяльдемократів, що входили в соціяльдемократичну партію Росії, і ся остання партія, як і соціяльдемократична фракція Думи,

були примушені підтримувати теж українські національні домагання.

Війна поставила національну справу поневолених націй Росії, а особливо українську справу, на перше місце. Перед цілою нашою нацією стало питання— або здобути одним махом усе, аж до державної самостійности України, або далі поневірятись в царськiм ярмі. Меч війни і меч революції нарушають раз у раз усі міркування спокійних часів. І на всі високовчені закиди противників самостійности України можна лише відповісти, що саме з економічного боку Україна найбільше терпіла від злуки з московською державою і що розвиток продуктивних сил України явно диктує порвати сю злуку.

Бо для пролетаріату ж далеко не байдуже, чи гальмуєть ся, чи ні розвиток продуктивних сил краю, бо від сього залежить і саме матеріяльне існування пролетаріату. Тим більше, що революційний розрив з Росією несе неминуче за собою відібрання дворянських та інших земель великого землеволодіння на користь мас народу і повну демократизацію політично-громадського життя, а вкупі з тим і свободу робітничої організації та соціялістичної боротьби.

Тому то робітнича кляса на Україні мусить взяти в дану хвилину рішучу участь і в загальнонаціональних українських змаганнях, а не лише в революційній боротьбі проти царизму. Але борю-

чись за права і самостійність української нації, український городський і сільський пролетаріят повинен уже тепер зайняти нападаючу позицію супроти власної української буржуазії, власного українського панства, він повинен стати усіма своїми організованими силами на сторожі власних своїх класових інтересів і інтересів справжньої демократії. Вузько-націоналістичні змагання, без глибокого соціального і демократичного змісту і тим більше тоді, коли за ними криється особиста спекуляція на імені і інтересах нації, а також поклики буржуазії забути класові різниці і власну робітничу партію, мусять бути осуджені і відкинені пролетаріатом—байдуже, що їх накидають нам українці,—бо такого характеру робота нічим не різниться для нас від роботи російських націоналістів.

Таким чином український пролетаріят може прийняти політичне домагання вільної і самостійної України, як своє власне домагання, лише в ім'я економічних і політичних інтересів широких мас народу, в ім'я інтересів української демократії. І тому, що від здійснення цього нашого національно-політичного домагання Україна мусять перетворитись в демократичний край, де селянство держатиме усю землю, а цілий нарід матиме в своїх руках усю державно-громадську владу, — тому домагання це іде по

лїнії цілої європейської демократії і цілого міжнароднього зорґанізованого пролетаріяту. Воно мусить бути признане і прийняте і справжньою російською демократією і тими російськими соціалдемократичними орґанізаціями, які лишились вірними і в часі війни своїм демократичним і соціалістичним принципам (думкам). Таже ж треба думати, що заяви російської демократії і постанова програми Соціалдемократичної Партії Росії про „самоозначенне“ („самоопределе-нїє“) поневолених націй, які входять в склад російської держави, не є лише пустими словами, а обов'язуючим наказом.

Війна розпочала новий період всесвітньої історії. Неминучість сього передбачав і інтернаціонал (міжнародня орґанізація робітників) на своїх конгресах (зїздах), і коли всесвітні події пішли не точно так, як це до війни уявлялось міжнародній соціалдемократії, то се ще не значить, що дальші події і кінцевий результат підуть на некористь міжнародного пролетаріяту, а на користь буржуазії. І чим дальше пануючі кляси затягують війну, тим більший віщує вона крах сучасному порядку в Європі і більшу бурю з низів усіх народів.

Українському пролетаріятowi, як і цілій українській справжній демократії треба дивитись таким чином бадьоро в будуччину, бо й наше діло і діло демократичної самостійної України уже лягає в той малюнок, який виводить своєю рукою невмолима історія. Малюнок же цей—се нова гео-

графія Європи, де кожен нарід (нація) стає вільний в своїх етнографічних межах, і де всі вільні народи творять одно вільне об'єднання. Ми ждемо і йдемо на зустріч теї бурі!

V. Куди йти?

Тепер доволі ясно, які наші, українського робітництва, інтереси та куди нам йти.

Копати дужче могилу царському порядку, користуючись скрутним становищем правительства. Простелювати шлях революції і перетворенню великої та безглуздої деспотичної держави царів самими розкованими народами в ряд вільних демократичних народних держав. Стояти на сторожі власних класових інтересів, як політичних (республіканська форма державного устрою, загальне, рівне, пряме і тайне виборче право до усіх державних і громадських установ, однопалатна система парламенту, повні горожанські свободи і т. и.), так і економічних (повні робітничі закони про страхування—як в городі так і на селі, те саме про 8 и годинний робочий день, повний перехід усіх земель великих власників на користь усього народу, і таке инше). Отсе основи того, в імя чого український пролетаріят мусить усіма силами розвинути як найдужче свою роботу.

Та для здійснення сього потрібно як найшвидше обновлення і поширення робітничої організації, як в містах, так і на селах. Організація, се основа всіх зма-

гань, усеї роботи і усіх перемог пролетаріату. В сучасних обставинах організація ся може бути заки що тільки тайною-нелеґальною. Тому:

До організації насамперед, товариші!

Під прапор Української Соціалдемократії!

А кожен гурток, кожна організація, що вже існують, або народять ся, мусять негайно розпочинати агітаційну працю, як серед робітників і селян, так і серед салдатів, проти війни і проти її винуватців в ім'я революції. Нарід скрізь вже сам прокидаєть ся і праця наша хутко ростиме.

Геть війну! Нехай живе нова революція! Усі права і уся власть народові! Земля селянству! 8-и годинний день праці робітникам! Воля і самостійність усім народам, воля і Україні, во ім'я вільного єднання всіх народів!

І. Гилька.

Софія.

Цвітень 1915 р.

Видання Української Соціалдемократії.

Досі вийшли:

- № 1. ПАРВУС: „На оборону демократії — проти царизму!“, 1914 р., ціна 6 копійок (15 сотнів, 15 сантимів).
- № 2. ІВАН ГИЛЬКА: „Війна і завдання українського робітництва“, 1915 р., ціна 4 копійки (10 сотиків, 10 сантимів).

Замість заповідженої брошури про землю, № 3-ім друкується:

- № 3. МИКОЛА ГАНКЕВИЧ: „Соціалістичний Інтернаціонал і війна“, 1915 р., ціна 8 копійок (20 сотиків, 20 сантимів).

Готується до друку нова брошура про „Наші організаційні завдання“.

Виходить неперіодично робітничий орган Укр. Соціалдемократії „Робітничий Прапор“.

Тимчасова адреса редакції «Робітничого Прапора» і видавництва Української Соціалдемократії така: Бґлария, София, Boîte de poste № 119, Sofia, Bulgarie.

Ціна 4 копійки (10 сотиків, 10 сантимів).